

Naslov članka/Article:

Obraznava večnamenskosti kmetijstva v osnovni šoli

**Idejna zasnova medpredmetnega naravoslovnega dne
na turistični kmetiji Apat**

*Treatment of Multipurpose Agriculture in Primary School
Conceptual design of a cross-curricular science day at the Tourist Farm Apat*

Avtor/Author:

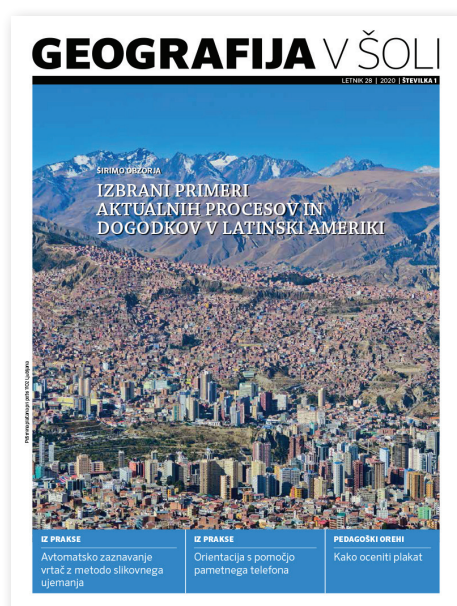
Maja Sirše

<https://doi.org/10.59132/geo/2020/1/47-54>

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Geografija v šoli 1/2020, letnik 28

ISSN 1318-4717

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2020

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/geografija-v-soli/>

Obravnava večnamenskosti kmetijstva v osnovni šoli

Idejna zasnova medpredmetnega naravoslovnega dne na turistični kmetiji Apat

Treatment of Multipurpose Agriculture in Primary School

Conceptual design of a cross-curricular science day at the Tourist Farm Apat

Maja Sirše

Osnovna šola Šenčur
maja.sirse@os-sencur.si

COBISS: 1.04

Izvleček

Kljub zmanjševanju gospodarskega pomena ima kmetijstvo še danes zelo pomembno vlogo. V zadnjih desetletjih je pridobilo številne nove družbeno pomembne funkcije, za katere se je uveljavil izraz večnamenskost kmetijstva. S tega vidika je pomembno, da že mlajše generacije ozaveščamo o njegovem pomenu. V prispevku predstavljamo idejno zasnovo obiska turistične kmetije v okviru medpredmetnega naravoslovnega dne v osnovni šoli, katere cilj je, da učenci spoznajo pomen kmetijstva z vidika proizvodne, družbeno-gospodarske in okoljske funkcije.

Ključne besede: kmetijstvo, večnamenskost kmetijstva, šolska geografija, naravoslovnih dnevi, učenje na prostem

Abstract

In spite of its decreasing economic value, agriculture still has a very important role in society. In recent decades, it has been gaining many new socially important functions, for which the term multifunctional agriculture has been coined. From this perspective, it is important that we teach younger generations about its importance. The paper presents the concept of farm visits in the frame of an interdisciplinary natural science day in primary school. The aim is for the pupils to evaluate the importance of agriculture in terms of production, socio-economic and environmental functions.

Keywords: agriculture, multifunctional agriculture, school geography, natural science days, outdoor teaching

Uvod

Kmetijstvo je bilo dolgo časa najpomembnejša gospodarska panoga, ki je s pridelavo hrane zagotavljala preživetje svetovnemu prebivalstvu, kmetom pa vir zaslužka. Hitra globalizacija je povzročila naglo upadanje njegovega gospodarskega pomena, ki danes znaša v razvitih državah zgolj nekaj odstotkov BDP. Kljub temu je kmetijstvo v zadnjih desetletjih preseglo svojo primarno nalogo, tj. proizvodnjo hrane in surovin, in pridobilo nove družbeno pomembne vidike, zlasti na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti, trajnostnega upravljanja z naravnimi viri in zagotavljanja javnih dobrin, enakomernega razvoja podeželja ter izobraževanja za trajnostni razvoj (Klemenčič,

Lampič, Potočnik Slavič, 2008; Resolucija o strateških ..., 2011).

Za našete funkcije se je v devetdesetih letih 20. stoletja v znanstvenih in političnih razpravah o prihodnjem razvoju kmetijstva ter razvoju podeželja začelo govoriti o konceptu večnamenskega ali multifunkcionalnega kmetijstva. Sam koncept je v literaturi zelo različno opredeljen. V Sloveniji uporabljamo t. i. evropski model kmetijstva, ki je del skupne kmetijske politike Evropske unije. Ta model kmetijstvo obravnava z vidika treh med seboj prepletajočih se funkcij (Bedrač, Cunder, 2005: 244; Resolucija o strateških ..., 2011):

- **proizvodno funkcijo**, saj je temeljna naloga kmetijstva zagotavljanje zadostnih količin

V Sloveniji uporabljamo t. i. evropski model kmetijstva, ki je del skupne kmetijske politike Evropske unije. Ta model kmetijstvo obravnava z vidika treh med seboj prepletajočih se funkcij: proizvodne, okoljske in družbeno-geografske.

Slika 1: Idejna zasnova obiska učne kmetije z vključenimi vsebinskimi poudarki, predvidenimi učnimi cilji, oblikami in metodami dela

Vir: Bačnik in sod., 2011; Kolnik in sod., 2011; Kunaver in sod., 2011; Vilhar in sod., 2011; Sirše, 2018

kakovostne hrane, obnovljivih virov energije in industrijskih surovin po sprejemljivih cenah ter zagotavljanje prehranske varnosti;

- **okoljsko funkcijo**, saj upravlja največji delež podeželja, doprinese k trajnostni rabi naravnih virov, ohranjanju prsti, varovanju podtalnice, blaženju podnebnih sprememb, ohranjanju biotske raznovrstnosti, naravnih ekosistemov in kulturne krajine ter
- **družbeno-gospodarsko funkcijo**, saj ohranja poseljenost in zaposlenost prebivalstva na oddaljenih in odročnih območjih, preko razvoja novih dejavnosti na kmetijah ali izven njih prispeva h gospodarskemu razvoju podeželja, ohranja kulturno dediščino ter zagotavlja rekreacijske, izobraževalne in zdravstvene storitve.

Vključenost kmetijskih vsebin pri pouku geografije

Kmetijstvo je zelo široko področje, ki ga v osnovnošolskem izobraževanju obravnavajo predmeti tako iz naravoslovnega kot družboslovnega sklopa. Med slednjimi

kmetijstvo najbolj celovito obravnava ravno predmet geografija. To nas glede na predmet poučevanja geografije, torej Zemljino površje, na oz. v katerega človek vedno pogosteje posega, med drugim tudi s kmetovanjem, ne preseneča.

Analiza vsebine trenutno veljavnega učnega načrta za geografijo v osnovni šoli je pokazala, da so tematike iz kmetijstva, z izjemo učnih vsebin šestega razreda, dokaj dobro zastopane ob predpostavki, da jih učitelji v ciljnih prepoznajo. Že med splošnimi cilji se jih več nanaša na nujnost trajnostnega razvoja ter ohranjanje naravne in kulturne pokrajine. Različne vidike večnamenskosti kmetijstva je mogoče vključiti med operativne cilje v 7., 8. in 9. razredu, kjer se obravnava regionalna geografija, v sklopu katere učenci spoznavajo naravno- in družbenogeografske značilnosti posameznih regij ter ob izbranih primerih konkretizirajo občje geografske pojme (Kolnik in sod., 2011). Tako učenci, seveda ob predpostavki, da učitelji namenjajo pozornost večnamenskosti kmetijstva, na konkretnih primerih spoznavajo proizvodno, družbeno-gospodarsko in okoljsko funkcijo kmetijstva.

Idejna zasnova naravoslovnega dne na turistični kmetiji Apat

Najbolj primerna učilnica za proučevanje kmetijstva je kmetija s svojo neposredno okolico, saj na eni strani omogoča pridobivanje (teoretičnih) znanj in veščin, zapisanih v učnih načrtih, na drugi strani pa kmetje ta znanja in veščine nadgrajujejo in povezujejo z vsakdanjim življenjem.

Odločili smo se, da bomo izdelali idejno zasnovo naravoslovnega dne na Turistični kmetiji Apat za učence 9. razredov. Naravoslovni dan je zasnovan interdisciplinarno, saj poleg predmeta geografija vključuje še biologijo, kemijo, zgodovino in elemente poklicne orientacije. Seveda se lahko vsebina izpelje na katerikoli kmetiji, ki ima registrirane različne dopolnilne dejavnosti oz. je v zadnjih nekaj letih dobila mladega prevzemnika. Z nekaj prilagoditvami je mogoče obisk kmetije izvesti za dijake v 4. letniku gimnazije.

Za izdelavo interdisciplinarnega naravoslovnega dne za učence 9. razredov smo se odločili iz več razlogov. Prvi se nanaša na učne vsebine, ki jih predvidevajo učni načrti za 9. razred. Tako učenci pri predmetu geografija obravnavajo predalpske pokrajine in kmetijstvo v Sloveniji znotraj teme gospodarstvo; pri biologiji spoznavajo gensko

spremenjene organizme ter njihovo škodljivost za okolje. Zaradi raznolike proizvodne usmeritve je mogoče na izbrani kmetiji uresničiti večje število učnih ciljev in kompetenc, ki se nanašajo na zgoraj naštetih teme (Slika 1). Pomembno vlogo je odigrala geografska lega, ki omogoča terensko delo in aktivno učenje na prostem: z njihovega dvorišča sega pogled na okoliške vrhove Vitanjskih Karavank, Smrekovca, kraških planot in Velenjske kotline s šoštansko termoelektrarno. Nenazadnje je v 9. razredu precejšen poudarek na poklicni orientaciji – zelo zanimiva je življenjska zgodba gospodarjev, saj sta zelo cenjena poklica arhitekta in inženirja strojništva zamenjala za delo na kmetiji.

Pri načrtovanju idejne zasnove smo že pred obiskom izbrane kmetije analizirali vse obstoječe učne načrte za osnovno šolo¹. Izkazalo se je, da cilje, ki obravnavajo večnamenskost kmetijstva, vsebujejo učni načrti za biologijo, geografijo, kemijo in zgodovino, zato smo iz njih izpisali vse operativne učne cilje, ki bi jih lahko z vodenim pedagoškim programom uresničili na kmetiji. V nadaljevanju smo obiskali kmetijo, opravili intervju z lastnikom, s terenskim delom preučili potencialne nevarnosti, možno razporeditev posameznih vsebinskih sklopov in določili, katere operativne učne cilje² je mogoče uresničiti ter s kakšnimi metodami. Ker se je z anketiranjem zaposlenih na osnovnih šolah v Savinjski statistični regiji izkazalo (Sirše, 2018), da ti niso naklonjeni reševanju učnih listov, saj dajejo prednost doživljanju in izkustvenemu učenju, učnih listov nismo pripravili. Predlagamo pa, da učitelji pri predmetu geografija uro pred načrtovanim naravoslovnim dnevom izvedejo pripravo na dejavnost, pri kateri najprej preverijo predznanje učencev o pomenu kmetijstva v današnji družbi, pojasnijo namen obiska, učne pripomočke, ki jih bodo potrebovali (peresnica, zvezek za zapiske), in predstavijo učne cilje, ki jih bodo usvojili (učitelji, ki izvajajo formativno spremljanje znanja, lahko skupaj z učenci poleg že naštetih določijo tudi osebne učne cilje, strategije in učne dokaze o usvojenem znanju). Po izvedenem dnevu dejavnosti imajo učitelji na razpolago več možnosti, kako bodo preverjali realizacijo učnih ciljev – kot klasično poročilo, avtentično nalogo (npr. vživetje v

1 Izsledki raziskave vključenosti učnih ciljev s področja večnamenskosti kmetijstva v obstoječih učnih načrtih za osnovne šole so objavljeni v magistrskem delu Kmetije kot ponudnik izobraževalnih vsebin na podeželju (Sirše, 2018).

2 V idejni zasnovi so zapisani učni cilji, ki jih avtorica prepozna kot pomembne z vidika usvajanja vsebin o večnamenskosti kmetijstva in jih je mogoče uresničiti na vseh kmetijah, ki imajo registriranih več različnih dopolnilnih dejavnosti. Skladno z avtonomijo učitelja lahko vsak učitelj doda še kakšen učni cilj, ki se mu zdi pomemben, a se mora o tem predhodno telefonsko ali osebno dogovoriti z lastnikom kmetije.

vlogo strokovnjaka s področja kmetijstva, okoljevarstvenika, kmeta; izdelava projekcij itd.) oz. izvedejo samoevalvacijo uspešnosti učenja.

Potek naravoslovnega dne

Vsebina je načrtovana za največ 60 otrok, saj lahko kmetija v skladu z Uredbo o spremembah in dopolnitvah Uredbe o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji sprejme največ 60 gostov naenkrat. Časovno smo jo omejili na pet šolskih ur; pri tem je prvih 45 minut namenjenih predstavitvi izbrane slovenske pokrajine in kmetije ter razdelitvi v dve skupini, sledi izvedba prve

delavnice (Zamenjati belo srajco za gumijaste škornje), malica oz. degustacija domače hrane, druga delavnica (Domače je zdravo) ter zaključek. Delavnici trajata vsaka po 65 minut, po preteku časa se skupini zamenjata. Potek naravoslovnega dne je zamišljen tako, da pri prvem vsebinskem poudarku – pri terenskem delu poleg gospodarjev kmetije sodelujejo spremljevalni učitelji s podajanjem navodil oz. pomočjo pri orientaciji in kartiranju, medtem ko pri delavnicah vlogo učiteljev v celoti prevzamejo družinski člani na kmetiji, učitelji pa so zadolženi za zagotavljanje varnosti učencev.

Vsebinski poudarek 1: Predstavitev izbrane pokrajine in kmetije Apat (45 minut)

Turistična kmetija Apat se nahaja v vasi Gaberke v zahodnem delu Velenjske kotline. Za ta del predalpskih pokrajin je značilna pestra kamninska zgradba s prevlado rečnega reliefa in zmerno celinskega podnebja. Na današnjo lokacijo se je družina pred več kot tridesetimi leti priselila iz vasi Družmirje – ta vas se je konec sedemdesetih let 20. stoletja zaradi intenzivnega izkopavanja lignita pod površjem pričela hitro

pogrezati. Nastalo udorino je nato začela zalivati voda, zato družini ni preostalo drugega, kot da se preseli. Osnovna dejavnost kmetije je tržno usmerjena mlečna govedoreja, dodaten vir zaslužka predstavljata gozdarstvo in dopolnilna dejavnost na kmetiji (izletniški in nastanitveni turizem).

Vsebinski poudarek je razdeljen na tri dele: uvodno motivacijo, geografski oris izbranega območja s kratko predstavitvijo kmetije ter razdelitev v dve skupini.

Preglednica 1: Učne etape, predstavitev aktivnosti lastnika kmetije in učencev pri prvem vsebinskem poudarku

Vir: *Sirše, 2018*

Učna etapa	Aktivnosti lastnika kmetije	Aktivnosti učenca
Uvodna motivacija – kako dojemam kmetijstvo? (10 min)	Skupino zbere pred stoletno lipo, od koder je razgled nad okoliške vrhove in Velenjsko kotlino. Lastnik kmetije vodi razgovor o učenčevih dosedanjih izkušnjah z obiskom kmetij in njegovimi predstavami o kmetijstvu, ki jih zapiše na lističe papirja. Nato se pogovorijo o njihovih predstavah.	Na lističe zapiše nekaj stereotipnih izjav, povezanih s kmetijstvom, in jih nalepi na večji papirnat plakat. Sodeluje v razgovoru.
Predstavitev turistične kmetije in geografski oris območja (30 min)	Geografsko umesti kmetijo, opiše njeno zgodovino in razvoj, nato pa predstavi izkopavanje lignita v Velenjski kotlini, ki je močno zaznamovalo življenje te kmetije. Učence razdeli v več skupin – pri tem delu vlogo učitelja prevzamejo spremljevalni učitelji. Razdelijo zemljevide območja (npr. merilo 1:10.000) in podajo navodila za terensko delo. Če imajo učenci težave z iskanjem, jim pomagajo.	Sodeluje v razgovoru, razmišlja, opazuje okolico. Učenci se razdelijo v več skupin, prejme zemljevide, na katerih poišče kraje, kotline in hribovja.
Doživljanje kmetije in razdelitev v skupine (5 min)	Poda navodila za igro najdi pravega. Pri tej aktivnosti lastniku kmetije asistirajo spremljevalni učitelji.	Po navodilu se usede v krog, zapre oči in v tišini počaka, da mu spremljevalni učitelj na hrbet prilepi nalepko, ki določa skupino. Nato se kar najhitreje in brez pogovarjanja razdelijo v skupine. Po napovedi vsebine delavnic se skupina odpravi na svoje mesto.

Vsebinski poudarek 2: Zasnova delavnice Zamenjati belo srajco za gumijaste škornje (65 min)

Peter Apat je po izobrazbi inženir strojništva in nekdanji vodja razvoja izpušnih sistemov v podjetju Akrapovič, medtem ko je bila njegova žena zaposlena kot arhitektka. Leta 2014 sta sprejela odločitev, da bosta pustila službi in prevzela kmetijo Petrovih staršev. Osnovna usmeritev kmetije je živinoreja, in sicer pridelava mleka. Dopolnilno pa se ukvarjajo s turizmom na kmetiji, zato se, skladno z zakonodajo, ki predpisuje zagotovitev 50 % surovin iz lastne proizvodnje, ukvarjajo še s poljedelstvom, sadjarstvom in vinogradništvom. Tako sta za uspešen prevzem morala pridobiti znanja iz veterine, živinoreje, poljedelstva, meteorologije, fitofarmacije, ekonomike ter poznavanja davčnih, sanitarnih, gostinskih predpisov itd. Uspešno sta kandidirala na razpisu za pomoč mladim prevzemnikom kmetij – to je ukrep kmetijske

politike, ki je namenjen dvigu produktivnosti in konkurenčnosti slovenskega kmetijstva.

Za učinkovit nastop na trgu, zlasti v kmetijstvu, se morajo kmetije povezovati. Kmetje še vedno največ svojih izdelkov neposredno ali posredno prek zadrug prodajo živilskopredelovalnim podjetjem. Tako kmetijstvo z dobavo pridelkov oskrbuje živilska podjetja s surovinami in posredno pripomore k zaposlovanju v tem delu industrijskega sektorja. Tudi izbrana kmetija ni izjema, saj večino mleka odda v Mlekarno Celeia. Ker pa je za uspešno kmetovanje potrebno iskati različne možnosti prodaje, del mleka prodajo na domu ali ga predelajo v mlečne izdelke za goste. Hkrati stremijo k pridelavi čim kakovostnejših pridelkov in čim manj uporabe umetnih gnojil in fitofarmaceutskih sredstev, saj to pomeni višjo dodatno vrednost in višji zaslužek. Tako je kmetija vključena v projekte Brez GSO (pri prehrani živali ne uporabljajo rastlin in hranilnih dodatkov, ki bi vključevali gensko spremenjene

organizme), Seneno mleko (pri prehrani živali uporabljajo izključno svežo ali suho travo in žita), nacionalna ukrepa Izbrana kakovost Slovenija in Dobrobit živali (ukrepa, ki določata načela ustreznega ravnanja z živalmi) ter Združenje turističnih kmetij.

Vsebinski poudarek je razdeljen na tri dele: spoznavanje poklica kmeta, razvoj kmetije in osnovna kmetijska dejavnost ter prehod v diferenciacijo kmetijstva.

Sliki 2 in 3: Izbrana kmetija ima raznoliko kmetijsko pridelavo.

Vir: Turistična kmetija Apat, 2019

Preglednica 2: Učne etape, predstavitev aktivnosti lastnika kmetije in učencev pri drugem vsebinskem poudarku
Vir: Sirše, 2018

Učna etapa	Aktivnosti lastnika kmetije	Aktivnosti učenca
Poklic kmeta nekoč in danes (15 min)	Skupino odpelje do mesta, kjer je shranjen motocikel. Ob njem predstavi svojo življenjsko zgodbo, učence usmeri k primerjavi poklica kmeta nekoč in danes ter predstavi ukrepe kmetijske politike.	Posluša in sodeluje v razgovoru, pri čemer spoznava kompleksnost poklica kmeta, potrebna znanja in veščine. Seznan se z nekaterimi ukrepi kmetijske politike ter ugotavlja, zakaj so pomembni.
Razvoj kmetije in osnovna kmetijska dejavnost (25 min)	<p>Pozornost usmeri h kmetijski mehanizaciji ter potrebi kmetov po večjem številu strojev. Zastavi nalogo, naj ocenijo skupno vrednost strojev in približno količino mleka, ki jo mora kmet prodati za pokritje investicije.</p> <p>Predstavi razvoj kmetije in delovne procese.</p> <p>Poda navodila, naj se sprehodijo po dvorišču in poiščejo tablo, ki označuje, kam in preko katere kmetijske organizacije oddajajo mleko. Razloži, zakaj in v katera združenja in ukrepe je kmetija vključena. Učencem predstavi zadružništvo in razloži povezovanje kmetijstva in živilskopredelovalne industrije.</p>	<p>Posluša, razmišlja in ugotavlja vrednost mehanizacije in količino prodanega mleka.</p> <p>Posluša, sodeluje v razgovoru.</p> <p>Se sprehodi in poišče tablo. Sodeluje v pogovoru, podaja mnenja in vrednoti pomen zadružništva in povezovanja kmetijstva z ostalimi gospodarskimi panogami.</p> <p>Ugotovi, da je za uspešno kmetovanje potrebno imeti veliko količino pridelka ali se usmeriti v pridelavo proizvodov z višjo kakovostjo. Spoznava probleme slovenskega kmetijstva.</p>
Prehod v diferenciacijo kmetijstva (25 min)	<p>Od hleva se skupina odpravi do hiše, kjer so nastanjeni turisti. Poda navodila za delitev v tri skupine za skupinsko delo in določi čas, ki ga imajo na voljo za rešitev naloge.</p> <p>Vodi pogovor o vzrokih za registracijo tovrstne dejavnosti na kmetijah, o turizmu na kmetijah, njegovih prednostih in slabostih.</p>	<p>Se razdelijo v skupine. Vsaka skupina se sprehodi okoli hiše in poišče rumeno, rdečo ali modro mapo.</p> <p>Odprejo mapo, v kateri so listi s posameznimi besedami, ki tvorijo naslednje definicije:</p> <p>a) Dopolnilna dejavnost na kmetiji je dejavnost, povezana s kmetijstvom ali gozdarstvom, ki omogoča kmetijam pridobivanje dodatnega zaslužka, boljši izkoristek zgradb, strojev, pridelkov in znanj družinskih članov.</p> <p>b) Za dopolnilne dejavnosti na kmetijah se odločajo zlasti manjše kmetije, ki samo s kmetovanjem ne zaslužijo dovolj za preživetje. Registrira jih lahko katerikoli član kmetije, a mora pri tem izpolniti določene pogoje.</p> <p>c) Turizem na kmetiji je oblika turizma, pri kateri kmetje nudijo različne oblike nastanitve, uživanje domače hrane, življenje s kmečko družino ter možnost doživljanja pristne narave in kmečkih opravil.</p> <p>Vsaka skupina iz besed sestavi smiselno poved in se pogovori o napisanem.</p> <p>Po preteku dogovorjenega časa se skupina zbere in predebatira rezultate. Sodelujejo v razgovoru.</p>

Po končani delavnici se vrnejo do stoletne lipe, kjer imajo malico iz domačih izdelkov, nato se pridružijo pri naslednji delavnici.

Vsebinski poudarek 3: Zasnova delavnice – Domače je zdravo (65 minut)

Turistična kmetija je znana po okusni hrani, zato je ta delavnica namenjena ozaveščanju o pomenu lokalno pridelane hrane. Tako pridelana hrana je z zdravstvenega vidika veliko bolj zdrava in kakovostna, saj je sveža in obrana zrela, zato ima višjo hranilno vrednost, več vitaminov in mineralov. Poleg tega je ni potrebno skladiščiti, voziti na daljše razdalje, dodajati konzervansov za ohranitev svežine, s čimer se pripomore k zmanjševanju onesnaževanja okolja. Dodatno pripomore k podpori lokalnih pridelovalcev, s čimer se krepi lokalno gospodarstvo, ustvarjajo se nova delovna mesta, ohranja se poseljenost podeželja in videz kulturne pokrajine. Drugi poudarek pa je na ozaveščanju o pomembnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti. Kot je že bilo omenjeno, je kmetija vključena v več različnih ukrepov kmetijske politike. V tej delavnici se predstavi ukrep kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila, katerega namen je ohranitev travniških sadovnjakov, ohranjanje biotske raznovrstnosti in kulturne pokrajine. Na kmetiji je ohranjen

nasad visokodebelnih dreves avtohtonih slovenskih sort, posajenih pred več desetletji, v katerem si je življenjski prostor našlo mnogo živalskih vrst, zlasti opraeševalcev in ptic.

Vsebinski poudarek je razdeljen na dva dela: ohranjanje naravnega okolja in biotske raznovrstnosti ter lokalna oskrba s hrano.

Slika 4: Pri visokodebelnem sadovnjaku učenci spoznavajo okoljsko funkcijo kmetijstva – ohranjanje biotske raznovrstnosti in kulturne pokrajine.

Vir: Turistična kmetija Apat, 2019

Preglednica 3: Učne etape, predstavitev aktivnosti lastnika kmetije in učencev pri tretjem vsebinskem poudarku

Vir: Sirše, 2018

Učna etapa	Aktivnosti lastnika kmetije	Aktivnosti učenca
Ohranjanje naravnega okolja in biotske raznovrstnosti (35 min)	Skupino odpelje do travniškega ekstenzivnega sadovnjaka in gozda. Učence razdeli v skupine, vsaki skupini da rastlinske ključe in poda navodila za opazovanje. V nadaljevanju vodi razgovor o avtohtonih sortah sadnega drevja, živalskem svetu v sadovnjaku, pomenu opraeševalcev (zlasti čebel in čmrljev) pri opraešanju rastlin ter vzrokih za njihovo ogroženost. Razloži, da njihova kmetija sodeluje pri ukrepu kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila (KOPOP), s katerim se trudijo ohraniti travniške sadovnjake, biotsko raznovrstnost in kulturno pokrajino.	Učenci se razdelijo v skupine. Vsaka skupina se sprehodi do dreves, pri tem opazuje sadno drevje in živalski svet ter s pomočjo rastlinskega ključa določa vrste sadnega drevja. Sodeluje v razgovoru, razmišlja in opazuje.
Lokalna trajnostna oskrba s hrano (30 min)	S skupino se odpravi do bližnjega permakulturnega vrta ³ , kjer razloži to obliko trajnostnega kmetovanja, najpomembnejša zelišča in vrtnine. Poda navodilo za delo v skupinah. Vodi pogovor o lokalno pridelani hrani, njenih prednostih v primerjavi s hrano, pripeljano od drugod. Poda navodilo za individualno delo. Vodi razgovor o dopolnilni dejavnosti turizem na kmetiji – zagotavljanju domačih izdelkov.	Sodeluje v razgovoru, razmišlja in opazuje. Učenci v skupinah poskusijo na list izrisati svojo zasaditev permakulturnega vrta. Sodeluje v razgovoru, razmišlja in opazuje. Učenci se sprehodijo po vrtu (tako, da ne uničujejo vrtnin) in analizirajo, katerih vrtnin je posejanih največ in zakaj. Sodeluje v razgovoru, razmišlja in opazuje.

³ Permakulturni vrt je vrt, ki je oblikovan tako, da poskuša s posnemanjem vzorcev iz narave ustvariti trajnostni življenjski prostor. Za razliko od navadnih vrtov, permakulturnih ni potrebno prekopavati in gnojiti, saj prst dobiva hranilne snovi z zastirko; ni jih potrebno škropiti, saj se rastline pred boleznimi in škodljivci varujejo z mešanimi posevki, za prezračevanje pa skrbijo mikroorganizmi, deževniki in rastline.

Zaključek in odhod do osnovne šole (30 minut)

Po končanih delavnica se obe skupini zbereta na terasi, kjer poteka evalvacija. Učenci se ponovno razdelijo v skupine. V vsaki skupini se pogovorijo, kaj so se pri posameznem vsebinskem poudarku naučili, ter določijo predstavnika, ki bo ostalim predstavil ugotovitve. Ta čas lahko učenci izkoristijo tudi za morebitna vprašanja, ki so se jim tekom naravoslovnega dne porodila. Če do prihoda avtobusa ostane čas, ga učenci lahko izkoristijo za balinanje ali prosto igro na dvorišču.

Sklep

Kmetijstvo ima kljub spremembam, ki jih je prinesel čas, velik pomen, zato je pomembno, da o njem učenci pridobijo temeljna znanja, s čimer širijo splošno razgledanost, podjetnost ter razvijajo odgovoren, angažiran in solidaren odnos do okolja. V predstavljeni idejni zasnovi naravoslovnega dne na kmetiji mladega kmeta za učence 9. razreda, ki je interdisciplinarno načrtovana, smo želeli nakazati nekaj možnosti uresničevanja splošnih in operativnih učnih ciljev iz geografije, biologije in okoljske vzgoje na kmetiji. Seveda je mogoče k naštetim interdisciplinarno dodati tudi druge šolske predmete.

Hkrati smo sledili priporočilom učnega načrta za geografijo, naj učitelji skušajo vključevati čim več terenskega dela, s katerim učenci pridobivajo kompetence, ki jih ni mogoče uresničiti v učilnici. Poleg tega obiski kmetij omogočajo prakticiranje izkustvenega učenja, spodbujajo k razvijanju prehrabene pismenosti otrok, razumevanju povezav med človekom, naravo in družbo ter kritičnemu vrednotenju kmetijstva. Nenazadnje obiski kmetij pripomorejo tudi k poklicni orientaciji na podeželju.

Viri in literatura

1. Bačnik, A., Bukovec, N., Vrtačnik, N., Poberžnik, A., Križaj, M., Stefanovik, V., Soltar, K., Dražumerič, S., Preskar, S. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Kemija. Ljubljana: MIZŠ, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
2. Bedrač, M., Cunder, T. (2005). Slovenska kmetijska politika in večnamenskost kmetijstva. V: Kavčič, S. (ur.). 3. konferenca DAES. Slovenija v EU. Izzivi za kmetijstvo, živilstvo in podeželje. Ljubljana: Društvo agrarnih ekonomistov Slovenije, str. 243–257.
3. Klemenčič, M. M., Lampič, B., Potočnik Slavič, I. (2008). Živiljenjska (ne)moč obrobnihih podeželskih območij v Sloveniji. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
4. Kolnik, K., Otič, M., Cunder, K., Oršič, T., Lilek, D. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija. Ljubljana: MIZŠ, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
5. Kunaver, V., Brodnik, V., Potočnik, D., Gabrič, A., Šifrer, M., Rode, M., Tawitian, E., Razpotnik, J. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Zgodovina. Ljubljana: MIZŠ, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
6. Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – »Zagotovimo si hrano za jutri« (ReSURSKŽ). (2011). Uradni list RS, 25, str. 3284.
7. Sirše, M. (2018). Kmetije kot ponudnik izobraževalnih vsebin v lokalnem okolju. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.
8. Turistična kmetija Apat. Je kaj novega pri Apatovih? (2019). URL: <https://turizemapat.wordpress.com/novice/> (Citirano 26. 8. 2019).
9. Vilhar, B., Zupančič, G., Gilčvert Berdnik, D., Vičar, M., Zupan, A., Sobočan, V. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Biologija. Ljubljana: MIZŠ, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.